

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“
в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт,
професионално направление 7.1 „Медицина“,
научна специалност: „Професионални заболявания“.

на д-р **ДИМИТРИНКА РОСЕНОВА ДИМИТРОВА**, ас.,
докторант в редовна форма на обучение със заповед
№ Р-109-46/30.01.2020 г. на Ректора на МУ-Варна.

на тема:

**“ ПРОФЕСИОНАЛНИ РИСКОВИ ФАКТОРИ В
ЕПИДЕМИОЛОГИЯТА НА МОЗЪЧНИТЕ ИНСУЛТИ“**

с научен ръководител

проф. Веселинка Димитрова Несторова, д.м

Рецензент:

проф. д-р Силва Петева Андонова - Атанасова, д.м.н.
Вътрешен член на научното жури,
Изпълнителен директор на УМБАЛ „Св. Марина“ ЕАД – Варна,
Ръководител катедра „Нервни болести и невронауки“,
Факултет Медицина,
Медицински университет „Проф. д-р П. Стоянов“ – Варна

Рецензията е изготвена въз основа на заповед на Ректора на МУ – Варна № Р-109-35/07.02.2024 г., съобразно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и на Правилника за развитие на Академичния състав на Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов”- Варна.

По процедурата за защита д-р Росенова е представила всички необходими материали съгласно изискванията на ПРАС на МУ – Варна.

Кратки биографични данни за докторанта:

Д-р ДИМИТРИНКА РОСЕНОВА ДИМИТРОВА е родена през 1989 г. в град Генерал Тошево. Завършва средното си образование през 2008 г. През 2015 г. завършва МУ – Варна като „магистър“ по специалност „Медицина“. През 2021г. придобива специалност по „Нервни болести“. Професионалният път на д-р Димитрова започва като лекар-ординатор в Спешно отделение на МБАЛ „Св. Анна“ – гр. Варна, където работи от м.11.2015г. до 31.07.2016г. През месец август 2016 г. е назначена като лекар-специализант във Втора неврологична клиника на УМБАЛ „Св. Марина“ ЕАД – Варна. Своята академична кариера започва през 2020 г., когато след спечелен конкурс става докторант в редовна форма на обучение, в докторска програма „Професионални заболявания“ към УС „Професионални болести“, Катедра „Оптометрия и професионални болести“ - МУ- Варна, в професионално направление 7.1 Медицина.

Д-р Димитринка Росенова преподава „Професионални болести“ на българоезични и англоезични студенти по медицина в МУ- Варна, както и „Нервни болести“ на студенти по Кинезитерапия и Логопедия.

Има участия в квалификационни тематични курсове за следдипломно обучение: Педагогическа компетентност, Законова база, регламентираща обучението на докторанти; Методика на научноизследователската работа; Етика на научните изследвания; Статистически методи за обработка и представяне на данни; Комуникативни техники и презентационни умения и др.

Основните ѝ професионални и научни интереси са в областта на мозъчно съдовите заболявания, възпалителните заболявания на нервната система, професионалните неврологични усложнения.. Има добри умения за работа в екип, комуникация и организация.

Д-р Росенова владее писмено и говоримо английски език.

Член е на Българския лекарски съюз и Българското дружество по неврология.

Д-р Росенова е отчислена със Заповед № Р-109-35/ 07.02.2024г. на Ректора на МУ-Варна на основание на доклад с Вх. № 102-287 /23.01.2024 г. от проф.д-р Зорница Иванова Златарова - Ангелова, д.м.н., Ръководител Катедра “Оптометрия и професионални болести” с решение по протокол № 218/01.02.2024г. на Факултетния съвет и доклад с вх. № 104-133/05.02.2024г. от проф. Антония Славчева Димова -Йорданова, д.м. – Декан на Факултет “Обществено здравеопазване” в Медицински университет-Варна.

Значимост на темата:

Представеният за рецензия дисертационен труд на д-р Димитринка Росенова е посветен на актуален проблем. Мозъчно-съдовите заболявания /МСЗ/ са сред най-важните проблеми в здравеопазването в развитите страни. Мозъчният инсулт е втора водеща причина за смъртност и причина за трайна инвалидизация в световен мащаб. Общите правила за диагностика и лечение на мозъчните инсулти са представени в „Алгоритми за диагноза и лечение на мозъчно-съдови заболявания”, 2012 и Национален консенсус за профилактика, диагностика и лечение на мозъчно-съдовите заболявания, 2013 г., 2018 г. и 2020 г.; Медицински стандарт „Нервни болести“ от 2014 г.; „Проект за развитие на интервенционална неврология в Р.България, 2016 г; „Национален консенсус за ултразвукова диагностика и поведение при екстракраниална каротидна патология“, 2011 г. и 2020 г., както и на Европейските и Американски консенсуси в тази насока. Основават се на препоръки и се базират на мултицентрови рандомизирани клинични проучвания или мета-анализи. Към момента има достатъчно данни и проучвания, свързани със значението на стандартните рискови фактори за инсулт. Професионалните рискови фактори в епидемиологията на инсульта остават слабо проучени в световен мащаб, както и в България. Предвид, че инсултът е определен от World Stroke Organisation като “епидемията на 21 век” дисертационният труд, който разглежда професионалните фактори и тяхното вредно въздействие и тежест в етиопатогенезата на мозъчно-съдовите заболявания е особено актуален.

Структура на дисертационния труд:

Научният труд е правилно структуриран. Съдържа общо 87 страници, 17 фигури, 17 таблици и 3 приложения. Библиографията обхваща общо 156 литературни източника, от които 2 на кирилица и 154 на латиница, като 60% са от последното десетилетие.

В **увода** дисертантката обосновава значимия медикосоциален аспект на проблема инсулт и професионални рискови фактори.

Литературният обзор включва данни за епидемиологията на инсулта, неговата класификация. Подробно са разгледани основните изменяеми рискови фактори, както и професионални фактори, обуславящи риска от МСЗ. В края на литературния обзор са направени изводи за наличието на единични изследвания за влиянието на професионалните рискови фактори в епидемиологията на мозъчните инсулти както в световната литература, така и в България. Обръща се специално внимание на риска за общественото здраве от неблагоприятно въздействие на производствените фактори, замърсяването на околната среда, стресът на работното място, нецелесъобразния режим на труд и почивка сред работещото население.

Основна цел на дисертацията е да се проучи ролята на професионалните рискови фактори в епидемиологията на мозъчните инсулти, при пациенти в работоспособна възраст. Използвайки подходящо анкетно проучване с анкетна карта, разработена от изследващия, провеждане на клинични, лабораторни и невроизобразяващи изследвания – КТ и/или МРТ на глава, да се провери работната хипотеза:

- ✓ Съществува зависимост при пациентите с общ трудов стаж над 30 години и риск от инсулт;
- ✓ При работещите предимно физически труд има повишен риск от инсулт;
- ✓ При пациенти, съобщаващи за вредни навици /тютюнопушене и прием на алкохол/ се отчита повишена честота на инсулт.

Поставените от дисертанта **шест задачи** са ясно формулирани, конкретни и пряко свързани с поставената цел.

Обект на изследването са общо 351 пациенти, всички с реализиран остър мозъчен инсулт, в трудоспособна възраст и хоспитализирани във Втора неврологична клиника на УМБАЛ “Св.Марина” - Варна в периода ноември 2021г - януари 2023г. При участниците е проведено клинично изследване, уточнени са наличието на рискови фактори, снета е подробна професионална анамнеза. За целите на проучването са използвани оценъчни скали за нарушения в нивото на съзнание и за тежестта на инсулта.

Резултати и обсъждане: Дисертационният труд на д-р Росенова се отличава с подробни анализи на получените резултати и ясно представяне на изводите, налагащи се от тях. Средната възраст на пациентите е 55.8 ± 7.09 г. Отчита се нарастваща заболеваемост на пациенти с инсулт в работоспособна възраст. Проучването регистрира по-висок риск от инсулт сред настоящи и бивши пушачи. От анализираният изменяеми съдови рискови фактори, статистически значима корелационна зависимост показва единствено дислипидемията. Анализът на данните показва, че професията също има отношение към вероятността за поява на инсулт, като връзката е правопрпорционална. Най-рискови се оказват работиците предимно физически труд. **Съществен извод** е, че по-дългият трудов стаж (>30 години) и работата, свързана с предимно физически труд, корелират с по-висока честота на инсулт сред изследваната популация. Статистически значима връзка е налице и между инсулта и “работата на закрито”, динамичната работна поза, еднообразните движения и липсата на норма на изпълнение. Честотата на инсулт статистически значимо се повишава сред мъжкия пол и с нарастване на възрастта на пациентите. Средната възраст на пациентите от изследваната популация е приблизително 56 години, като прави впечатление, че с възрастта нарастват случаите на исхемичен инсулт и намаляват тези с хеморагичен инсулт. Не се установява статистически достоверна корелационна зависимост между продължителността на работния ден, нивото на стрес, режима на труд и честотата на инсулт сред пациентите. Анализът на данните от скалата за тежест на огнищен неврогичен дефицит NIHSS при постъпване и при изписване показва тенденция за намаляване, което кореспондира с по-добра прогноза и възможност за възстановяване на работоспособност в дългосрочен план.

Приноси:

В заключителния раздел са направени пет извода, които са логичен завършек на изложението, вкл. проведените статистически анализи и изводи. Три от приносите са с оригинален характер:

1. За първи път у нас е проведено проучване на влиянието на професионалните рискови фактори в епидемиологията на мозъчните инсулти при пациенти в трудоспособна възраст;
2. Анализирана е връзката между нивата на професионален стрес и инсулта при пациенти в трудоспособна възраст;
3. Проведен е сравнителен анализ на степента на възстановяване на функционалния дефицит от инсулта при хоспитализация и дехоспитализация при пациенти в трудоспособна възраст.

Заклучение

Представеният дисертационен труд на д-р Димитринка Росенова Димитрова отговаря на нормативните изисквания на Закона за развитие на академичния състав на РБ и Правилника на МУ - Варна за присъждане на научна и образователна степен „Доктор“.

Предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да гласуват положително за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по медицина, в област на висше образование: 7. „Здравеопазване и спорт“, професионално направление: 7.1 „Медицина“, **научна специалност: „Професионални заболявания“** на д-р Димитринка Росенова Димитрова.

гр. Варна,
07.03.2023 г.

Рецензент:

(проф. д-р Силва Петева Андонова - ~~Атанасова~~, д.м.н.)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679